

Tekijänoikeuden infrastruktuurin kehittäminen KÄYTÄNNÖT – ryhmän 1/3 kokous, 12.8. klo 10-12

Yhteenveto

1. Keitä on paikalla, mikä on tavoite ja tahtotila?

Puheenjohtaja Turo Pekari, Teosto

Paikalla mm. Suomen Musiikkituottajat Ifpi ry, Gramex, Suomen Musiikintekijät ry, Teosto, Suomen Näyttelijäliitto, Audiovisual Producers Finland - APFI ry, Suomen Taiteilijaseura, Kuvasto, Finnfoto ry, IPR University Center, Aalto-yliopisto, Hanken

2. OKM:n rooli ja tehtävät

OKM:n edustaja Anna Vuopala kertoi lyhyesti taustaa infrastruktuurin kehittämistä koskevien pienryhmien muodostamiselle. Suomi oli aloitteellinen yhteisten metadatakäytäntöjen luomisessa jo vuonna 2016 WIPO:ssa pidetyssä konferenssissa mutta vuotta 2019 aihe nostettiin EU:n neuvoston tekijänoikeustyöryhmän keskusteluun tilanteessa, jossa ei ollut EU-vaalien vuoksi toimivaa komissiota. Komission 5-vuotissuunnitelma sisälsi datan jakamista ja hyödyntämistä edistäviä kirjauksia, joten aihe sopii hyvin EU:n datatalouspolitiikkaan. Komissio aikoo myös teettää EU-tason selvityksen tekijänoikeusalan datanhallintakäytännöistä ja tekoälyn vaikutuksesta kuluvan ja ensi vuoden aikana. Myös Kroatia päättyneellä, ja Saksa juuri käynnistyneellä EU:n puheenjohtajuuskaudellaan ovat pitäneet tekijänoikeuden infrastruktuurin kehittämistä esillä. Suomen kansallisella tasolla tehtävällä työllä pyritään lisäämään eri alojen kapasiteettia osallistua keskusteluihin, joita tullaan käymään aiheesta lähiaikoina niin EU-tasolla kuin globaalistikin.

OKM:n rooli on kutsua keskusteluihin, osallistua niihin ja helpottaa vuoropuhelua tarjoamalla esim. työkaluja, joilla eri näkökulmia voidaan koota yhteen. Esim. liitteenä oleva havainnot-lomake voisi olla siinä käyttökelpoinen. OKM ei hae keskusteluilta mitään tiettyä lopputulosta vaan työstä raportoidaan Tekijänoikeusasioiden neuvottelukunnalle 6.10.2020 pidettävässä kokouksessa, jonka perusteella käydään keskustelua mahdollisista jatkotoimenpiteistä.

3. Kysymykset ja aikataulu – mitä voidaan saavuttaa, paras työskentelytapa, viestintä, some

Pienryhmissä käsiteltävät kysymykset täsmentyvät työn edetessä. Osallistujien yleiset odotukset mahdollisista saavutuksista usein globaalilla tasolla muodostuviin käytäntöihin, olivat varovaiset. Toisaalta oli erittäin ilmeistä, että käytäntöjen avaaminen ja kokemusten jakaminen eri alojen sisäisistä käytännöistä, standardeista, formaateista ja datanjakokäytännöistä voi auttaa ymmärtämään, mitä kaikkia eri vaiheita, tunteita ja tahoja liittyy teoksen käyttöön sen luomisen jälkeen.

Luovat alat, erityisesti musiikkiala, on satsannut valtavasti datanhallintapalveluiden kehittämisen. Samalla investoinnit johtavat helposti omien standardien suosimiseen, eikä yhteisiä linjauksia saada aikaan. Datan hallinta ja datan jakamisen tärkeys nousi esiin mm. sen varmistamiseksi, että teoksia saadaan saataviin tutkimustarpeisiin ja datan säilyttämistä varten. Tieteellisen tutkimuksen alueella

on kehitetty metadatatamalleja ja esim. Fair data- periaatteet, joista voi olla hyötyä myös tässä työssä. OKM muistutti, että Suomen pj-kaudella kehitettiin myös datan käyttöä ja hyödyntämistä koskevat yleiset periaatteet (dataprinciples2019.fi), joilla tavoitellaan hyötyjä EU:n datatalouden kehittämisessä.

Työskentelytapaa pidettiin hyvänä, jossa kokemusten vaihto on pääpainona. Vähintäänkin on mahdollista tuottaa tilannekuvaa teos- ja tekijätietojen ilmoittamiseen liittyvistä käytännöistä. Kokousten aikana selviää, mihin suuntaan eri alojen käytäntöjä olisi mahdollista viedä. OKM totesi, että keskustelut ovat inklusiivisia ja niihin tulee olla mahdollista kaikkien halukkaiden osallistua ja kontribuoida, vaikka pienryhmän osallistujamäärä on hyvä pitää rajattuna. Sovittiin, että kokouksen keskusteluista luodaan yhteenveto, joka on informatiivinen myös työtä Valtioneuvoston hankeikkunan kautta seuraaville. Yhteenvedon tietoja täydennetään tarvittaessa prosessin aikana.

4. Keskustelua

Kokouksen pääteema oli luovien alojen nykyiset käytännöt teos- ja tekijätiedon lisäämiseen (visuaalisesti ja metadataan). Musiikkialaa esiteltiin tarkemmin, sillä käytännöt ovat siinä pisimmälle vietyjä, vaikka tilanne ei ole vielä kukaan optimaalinen.

Musiikkiala

Teoksen tunnistaminen on keskeistä digitaalisessa ympäristössä. Ilman sitä, teoksen käytöstä ei voi varmuudella maksaa oikeudenhaltijoille kuuluvia korvauksia. Musiikkialalla on kehittynyt erilaisia käytäntöjä tukemaan korvausten maksamista. Käytäntöjä on luotu yhteishallinnointijärjestöjen (CISAC) toiminnassa ja oikeudenhaltijoiden ja musiikin käyttäjien välisessä toiminnassa (DDEX). Myös teos- ja tekijätietojen ilmoittamista visuaalisesti esim. tv-ohjelmissa on kehitetty vuosien varrella.

- Keitä käytännöt koskevat?
 - Kansainvälinen **IPI (Interested party identifier)** -tunnus annetaan kullekin yhteishallinnointijärjestö Teoston asiakkaaksi rekisteröityvälle säveltäjälle, sanoittajalle, sovittajalle ja kustantajalle. Sveitsiläinen tekijänoikeusjärjestö SUIISA hallinnoi IPI-tunnuksia.
 - Tekijä ilmoittaa teoksen Teostolle, jolloin se saa kv-tekijäjärjestö CISACin hallinnoiman **ISWC-koodin (International Standard Musical Work Code, <http://www.iswc.org/>)**. Koodiin liitetään sävellysteoksessa mukana olleet tekijät ja IPI-numerot. Teokselle lisätään myös sisäinen tunniste (ICE key). Teosto on ulkoistanut teostietokantansa ICE:lle (International Copyright Enterprise). Mukana on nyt 8 eurooppalaista tekijäjärjestöä.
 - ISWC -koodin mukana voisi kulkea tietoa esim. digitaalisille musiikkipalveluille kuten Spotifylle. Tällä hetkellä se saa tietonsa teoksesta äänitetuottajilta. Uusien äänitteiden osalta teos- ja tekijätiedot ovat kattavampia kuin vanhoilla analogiselta ajalta peräisin olevilla äänitteillä.
 - Äänite saa **ISRC-koodin (International Standard Recording Code, <https://www.ifpi.fi/isrc/>)**, joka tunnistaa äänitteen tuottajan eli levy-yhtiön. Äänitteen tuottaja antaa kullekin raidalle/uralle/äänitteelle oman ISRC-koodin. Koodi sisältää tuottajakoodin. Data, joka kerätään äänitettä tuotettaessa mukana olevilta muusikoilta ja artisteilta muodostaa ns. label copyn.

- Yhteishallinnointijärjestö Gramexista taiteilijat saavat **IPN (International Performer Number)** –koodin, jota ylläpitää SCAPR <https://www.scapr.org/tools-projects/> Brysselissä. Gramex edustaa taiteilijoita ja tuottajia. IPN kertoo millä järjestöllä on oikeus edustaa taiteilijaa. Tuottajat tekevät Gramexiin ääniteilmoituksen, jossa kerrotaan taiteilijatiedot. Paikalliset järjestöt ilmoittavat IPN:n kansainväliseen tietokantaan, jotta äänitteiden esityskorvaukset ohjautuvat oikeille tahoille.
 - Isoimmat tuottajat lataavat tiedot testivaiheessa olevaan RDX-metadatatietokantaan, josta Gramex lataa tiedot.
 - **ISNI (International Standard Name Identifier)** – tunnus on yleisempi tunniste, jolla voidaan yhdistää saman tekijän useimmat teokset, vaikka olisivat eri aloilta. Mm. Youtube on ottanut käyttöön ISNIn, jonka saa haettua tunnuksia jakavien ISNI agencyjen kautta (www.isni.org).
 - **ISCC (International Standard Content Code)**, on hajautettujen tietokantojen automaattisesti generoituva tunniste, jota voidaan tulevaisuudessa käyttää esim. lohtoketjuteknologiaan perustuvissa järjestelmissä.
- Mitä tietoja lisätään teosten yhteyteen/metadatatiedostoon? Lisätäänkö tunnisteita (numero- ja kirjainsarjoja) metadataan?
 - Label copyn tietomäärä kattaa tuottajan, äänitteen sisältämän(t) teoksen (t) ja sen tekijät. Tässä yhteydessä ei lisätä IPI tai ISWC-tietoja.
 - Label copy-tiedot lisätään levy-yhtiön tietokantaan. Jakelijat kuten esim. Apple voivat ottaa käyttöön em. tietokannasta dataa.
 - Havaintona on, että usein äänitettävän teoksen teosilmoitus Teostolle tehdään vasta äänitteen tekemisen jälkeen, ja saattaa siksi sisältää eri tiedot kuin äänitettä tuotettaessa kerätyissä label copy-tiedoissa. Äänitettä saatetaan jo käyttää verkossa, eikä vastaavia tietoja ole rekisteröity.
 - Tähän ongelmaa pyrkii ratkaisemaan mm. Session (UK), joka rakentaa integraatiota laajasti musiikkituotannoissa käytettyyn Pro Tools -ohjelmistoon. Tämä mahdollistaisi IPI-tunnusten tallentamisen suoraan studioraitoihin. Session on yksi esimerkki yrityksistä, jotka pyrkivät saamaan CISACilta oikeuden jakaa ns. alkuvaiheen ISWC-koodia, joka olisi mahdollista antaa teokselle jo ennen varsinaista teosrekisteröintiä.
 - Kuka/ketkä lisäävät tietoa tiedostoihin eri aloilla, vrt. analoginen maailma?
 - Käytännöt ovat historiassa syntyneet sen ympärille, miten eri musiikkialan toimijat jakavat tietoa keskenään. Tiedon jakaminen myös ulospäin yhä tärkeämpää. Tähän liittyy GDPR-ongelmia koska teostiedot ovat myös henkilötietoja jonkin tulkinnan mukaan.
 - Agregaattorit ja major-yhtiöt vievät lopullisen äänitetiedoston musiikkipalveluihin, ja lisäävät teos- ja tekijätiedot äänitteeseen. Käytetty metadata-kaavake vaihtelee eri palveluissa, jolloin tiedot saattavat näkyä eri tavalla.
 - Standardit musiikkialalla on tehty CISACin tai DDEX:n piirissä.
 - Digitaaliset musiikkipalvelut käyttävät pääasiallisesti DDEXin (Digital Data Exchange) standardeja mm. äänitetietojen ja musiikin käytön raportoinnissa.
 - Formaatit vaikuttavat keskeisellä tavalla siihen, miten esimerkiksi musiikkiteosten tiedot ilmoitetaan, kun musiikkia käytetään AV-tuotannoissa. **Kustantajien ns. cue**

sheet –lomakkeet keräävät tässä relevanttia tietoa. Nämä eivät ole kaikilta osin standardoituja sisällöltään.

- Datan jakamisen käytännöt ovat keskeisessä asemassa musiikan tulevaisuudessa.
 - Teosto aloitteellinen muodostaa yhteisiä reilun datatalouden käytäntöjä Sitran vetämässä IHAN-hankkeessa; aloite keskeytynyt koronan takia
 - tulevaisuudessa on yhä todennäköisempää, että musiikkia ja muuta sisältöä käytetään yhdessä, jolloin yhteistyö eri sisältöalojen välillä olisi tärkeää
 - Henkilötietojen suojan vaikutuksesta katsottiin alustavasti, että GDPR-asetus ei välttämättä estä (yksikertaisten) teos- ja tekijätietojen julkaisemisen, sillä sen tulkinta ohjaa suhteellisuusperiaate, jolloin henkilötietojen suoja ei saisi estää toisen perusoikeuden (oikeus omaisuuteen, kuten tekijänoikeus) toteutumista. Keskustelua jatketaan Juristi-ryhmässä.
 - Musiikin teos- ja tekijätietojen ilmoittaminen visuaalisesti esim. televisio-ohjelmissa lisää tekijän moraalisten oikeuksien toteutumista ja tunnettuisuutta. Vielä tällä hetkellä ei ole mahdollista hakea Spotifystä teoksia tekijän nimellä, vaikka sille voisi hyvin olla kysyntää. Syyt ovat Spotifyn mukaan se, etteivät tiedot ole täydellisiä eikä niihin sen vuoksi voida taloudellisesti panostaa. Huolena on puuttuvat yhteiset käytännöt major-levy-yhtiöillä ja lukuisilla pienemmällä yhtiöillä. Korvausten luotettava ohjautuminen (kohdentuminen) edellyttää oikeita ja päivitettyjä tekijätietoja.
 - Applen iTunes käytti Gracenote – yrityksen metadatatietokantaa ja pystyi tarjoamaan hakupalvelun myös säveltäjän nimellä. Myös Apple Musicilla ja Tidalilla on tätä nykyä ainakin joissain katalogeissa hyvin tarkat metadatatiedot sekä tekijöiden että levyllä soittavien muusikoiden osalta.
 - Datan kerääminen ja hallinta keskittyy yhä useammalle yritykselle, jotka alkavat myös tarjota palveluita asiakkaille suoraan ohi nykyisten järjestelmien. Datan hallinnoinnilla on liiketaloudellinen potentiaali. Mm. B-MAT on yritys, joka kerää dataa tekijänoikeuden lisensioinnin helpottamiseksi.
- Käytännön esimerkkejä on mahdollista käydä läpi myöhemmässä vaiheessa

Kommenttipuheenvuorot (5 min) kuva-, av- alaa edustavilta

AV-ala

Näyttelijät

- Näyttelijöille ei makseta esityksistä digitaalisessa ympäristössä korvauksia edes primaarikäytön osalta. Toissijaisessa käytössä, eli yhteishallinnon piirissä olevassa käytössä (yksityinen kopiointi, verkkotallennus jne.) näyttelijöiden korvauksia maksetaan Kopiostosta.
- Ei ole olemassa käytäntöjä, joilla näyttelijöiden panoksia identifioidisiin vaan kaikki on tehtävä käsin erikseen jokaisen teoksen osalta, henkilötunnuksia hyödyntäen.
- Näyttelijät ovat tehneet yhteistyötä käsikirjoittajien ja ohjaajien kanssa DSM-direktiivin osalta, joka edellyttää, että alustojen olisi toimitettava tietoa oikeudenhaltijoille. Tässä tulisi pyrkiä ottamaan huomioon se mitä on opittavissa muilta aloilta. Näyttelijöiden osalta on todettava, että on enemmän kysymyksiä kuin vastauksia.

AV-tuottajat

- AV-teosten käyttö on muuttunut merkittävästi viime vuosien aikana
- Teosten identifiointi on kaikista tärkeintä: pitäisi tietää mitä ovat ne teokset, johon oikeudenhaltijoiden oikeudet kiinnitetään
- Alalla on olemassa vähän tai huonosti toimivia tunnisteita; Kopiosto maksaa korvauksia tiettyjen tekemiensä otosten mukaan
- **ISAN (International Standard Audiovisual Number)** tunniste <https://www.isan.org/> saa yhteishallinnointijärjestö APFI:sta mutta sitä hallinnoidaan Genevessä ISAN-organisaatioissa. ISAN tunnistaa av-tuottajan riippumatta av-alalajista.
- Tunnistetta ei käytetä laajasti Suomessa, vaikka sen käyttö on pakollista elokuvatuen saamiseksi; Ongelmana on esim. usein ilmestyvät lyhyet tv-sarjat, joiden osalta käytäntöjä ei ole
- Teos- ja tekijätiedon lisäämisessä saattaa tulla virheitä, sillä ala-alalla tiedot merkitään kunkin tuotannon osalta erikseen, eikä aina ole selvää mitä on sovittu tietojen osalta
- Myös elokuva-alan ja tv-ohjelmien osalta käytännöt erilaisia, myös KAVI:ssa kerätään tietoa

Kuva-ala

Taideala

- olemme kiinnostuneita siitä, miten muilla aloilla kerätään teoksista dataa. Taiteen osalta liiketoiminta tapahtuu vielä pääsääntöisesti fyysisten kappaleiden muodossa, joten metadatakysymyksiä tulee eteen lähinnä museoissa ja gallerioissa kokoelman hallintaan liittyen. Se mitä teos- ja tekijätietoja kerätään, on taidelajikohtaista. Taidealalla ei ole yhtenäisiä ohjelmia teos- ja tekijätiedon käsittelylle.

Valokuva-ala

- valokuvia on käytetty vuosikymmeniä ilman lupaa tietoverkoissa ja alan keskeiset toimijat poistavat edelleen kuvissa olevia oikeusmetadatakirjauksia vanhentuneiden käytäntöjen vuoksi. Tähän on saatava korjaus.

Yhteishallinnointia hoidetaan Kuvastossa mm. niin, että tekijät saavat IPI-tunnuksen. Teoksia ei rekisteröidä Kuvastoon. Ranskalaisessa AIR-palvelussa kerätään kuvataiteen teoksista rekisteriä, jota voidaan hyödyntää luvattoman käytön estämisessä.

- Kirja- ja kustannusalan käytäntöjä on mahdollista käydä läpi myöhemmässä vaiheessa

Mitä jäi käteen?

Keskustelu oli monipuolista ja kaikkia hyödyttävää. Käytiin läpi musiikki-, av- ja kuva-alan kysymyksiä. Identifioitiin mm. GDPR-asetuksen vaikutus teos- ja tekijätiedon saatavuuteen parhaiten Juristi-ryhmässä käsiteltäväksi asiaksi. Keskustelu jatkuu seuraavassa kokouksessa 31.8. Siinä keskitytään mm. Komission tekijänoikeusdataa koskevaan selvitykseen ja EU:n datastrategiaan perustuviin mahdollisuuksiin kehittää myös luovien alojen datanhallintaa. Kokouksen yhteydessä pyritään saamaan puheenvuorot David Osimolta Lisbon Councililta ja Tiina Härköselältä Sitrasta (IHAN Reilun datatalouden hanke).